

ارائه نگرشی نوین بر بازخوانی مفهوم خاطره و جایگاه آن در ارزیابی کیفی عملکرد فضاهای جمعی (مورد مطالعه: دانشکده هنر و معماری یزد)

اکرم السادات خیرالسادات^۱

دکتری معماری، گروه معماری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

ابوالفضل داودی رکن آبادی

دکترای پژوهش هنر، گروه طراحی پارچه و لباس، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

مرضیه پیراوی ونک

دکترای فلسفه، گروه پژوهش هنر، دانشگاه هنر اصفهان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۱/۲۰

چکیده

در این مقاله معرفی عوامل خاطره‌ساز نهفته و آشکار در بستر و زمینه معماری از منظر "نظریه داده‌بنیاد" مدنظر قرار گرفت؛ در واقع روش تحقیق این پژوهش از نوع تحلیلی-توصیفی در نظر گرفته شد و به منظور نمایش کارایی این روش با اتکاء به نظریه داده‌بنیاد، دانشکده معماری یزد به عنوان مطالعه موردی انتخاب شد تا شرح گام به گام مراحل اجرای این پژوهش را تبیین نماید. شرکت-کنندگان در این پژوهش با استناد به روش "گلوله برفی" و نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند و تجزیه تحلیل اطلاعات براساس سه روش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی (گزینشی) انجام شد. یافته‌های حاصل از این پژوهش در مرحله نهایی به ۲۸ کد باز، ۱۶ کد محوری و ۶ کد انتخابی رسید و الگوی پارادایمی به شرح زیر سازماندهی شد: ۱. متغیرهای علی ۲. متغیرهای زمینه‌ای ۳. متغیرهای مداخله‌گر ۴. پدیده یا مقوله محوری ۵. راهبردها ۶. پیامدها و نتایج. نتایج این پژوهش نشان داد که ارتباطات درون مجموعه‌ای و وجود نظام و الگوی پیوسته از شاخص‌ترین متغیرهای زمینه‌ای یا نهفته در بستر حاکم قلمداد می‌شوند.

واژگان کلیدی: بستر معماری، خاطره، کیفیت فضایی، مکان جمعی، نظریه داده‌بنیاد

مقدمه

خود را متعلق به یک مکان دانستن، همواره مهم‌ترین عامل برای دوام پایداری یک فضا، چه به لحاظ کالبدی و فعالیتی و چه از نظر معنایی^۱ و خاطره‌ای بوده است؛ مکان، بستری است که حیات بشری در آن جریان می‌یابد، رویدادها و حوادث در آن رخ می‌دهند و سبب‌ساز شکل‌گیری خاطره می‌گردند. براساس آرای والتر بنیامین^۲ به نقل از تاج‌بخش (2004)، همواره در رجوع به خاطرات نقش مکان‌ها، قوی‌تر از نقش مردم است؛ به نظر می‌رسد همان‌طور که خاطرات شیرین نسل پیشین از دور هم جمع شدن و با هم بودن اعضای خانواده نشأت می‌گیرد، نقش و تأثیر مهم کالبد معماری در راستای تقویت حس مکان و خاطره سازی از فضا نیز می‌تواند مورد تأمل قرار گیرد (Pakzad & Bozorg, 2016) براین اساس می‌توان با شناخت مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت محیط کالبدی به چگونگی شکل‌گیری خاطره در فضای معماری پی برد.

هدف از پژوهش حاضر، تبیین عوامل زمینه‌ای و محیطی خاطره‌ساز در فضاهای اجتماع‌پذیر در قالب یک الگوی پارادایمی است. توان‌مندی و پتانسیل نهفته و آشکار در فرم و کالبد معماری دغدغه اصلی این پژوهش است؛ چراکه این پدیده با حس ارتباط مخاطب از یک‌سو و با بستر و زمینه پیرامونی از سوی دیگر پیوند می‌خورد؛ از جمله مواردی که می‌توان در آن، این پژوهش را مورد ارزیابی قرار داد، مدارس آموزشی است؛ چراکه طی مسیر پیچیده این فرایند در ارتباطات متقابل با بستر موجود و ارائه مفاهیم نهفته در آن به‌شدت عجین است.

پژوهش حاضر از نوع تحقیق کاربردی و کیفی است، هرچند از نظر روش تحقیق تحلیلی - توصیفی و به صورت مطالعه اسنادی-کتابخانه‌ای و میدانی است. البته لازم به ذکر است که در بین انواع متفاوت روش پژوهش کیفی "نظریه داده‌بنیاد" برای این پژوهش انتخاب شده است. روش "نظریه‌پردازی داده‌بنیاد" یکی از روش‌هایی که می‌تواند به‌مثابه پلی بین دو پارادایم گذشته و آینده، نقش مؤثری داشته باشد؛ این روش از یک‌سو با استفاده از استقراء و براساس داده‌های واقعی و کیفی و از سوی دیگر با شکستن قالب‌های محدود و محصور گذشته که غالباً به آزمون نظریه‌های مستفاد از قیاس اکتفا می‌کرد، به خلق و ایجاد نظریه می‌پردازد (Mehrabi et al, 2011). در ابتدای پژوهش به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز، استفاده از روش مطالعات میدانی ضرورت می‌یابد؛ هرچند در ادامه کار، فرایند پژوهش با کمک تکنیک "مصاحبه"^۳، "نمونه‌گیری هدفمند"^۴ و "گردآوری داده‌ها"^۵ به نتیجه می‌رسد؛ چراکه در فرایند پژوهش براساس "نظریه داده‌بنیاد" داده‌ها، مهم‌ترین عرصه تلقی می‌شوند. پس نمونه‌گیری از جامعه آماری این پژوهش براساس روش نمونه‌گیری هدفمند یا غیراحتمالی انجام شد و از بین راهبردهای نمونه‌گیری هدفمند تشریح‌شده براساس یافته‌های "گال"^۳ (2006) و "ندلی"^۴ (2009)، راهبرد "گلوله برفی"^۵ برای این پژوهش مناسب تشخیص داده شد. نمونه‌های منتخب، گزینشی از فعال‌ترین و مشتاق‌ترین معماران فارغ‌التحصیل از دانشکده معماری یزد در عرصه آموزشی و عملکردی و نیز ترکیبی از گروه‌های درگیر در فرایند

^۱ Semantic

^۲ Benjamin, Walter

^۳ Gall

^۴ Teddlie

^۵ Snowball/Chain/Network Sampling

خلق ایده‌های نو در حوزه آموزش معماری را شامل می‌شوند. فرایند پژوهش با پنج فرد صاحب‌نظر در حوزه مباحث اصلی پژوهش آغاز شد. اما در طی فرایند مصاحبه با نمونه‌ها، این سؤال مطرح شد که مصاحبه‌شونده، چه افراد دیگری را برای ورود به این حوزه پژوهش و حصول به نتیجه بی‌طرفانه واجد شرایط می‌داند. بنابراین به همین منوال دیگر افراد مشارکت‌کننده در پژوهش انتخاب شدند. تعداد نمونه موردمصاحبه براساس اصل اشباع در حجم نمونه در نظر گرفته شد (Struss & Corbin, 2015)؛ بر طبق این اصل، زمانی که پژوهشگر به نتیجه برسد که انجام مصاحبه‌های بیشتر اطلاعات بیشتری در اختیار وی قرار نداده و صرفاً "تکرار اطلاعات پیشین است، گردآوری اطلاعات را متوقف می‌سازد. نظرات افراد مشارکت‌کننده در مصاحبه‌ها، از مصاحبه هفدهم به بعد به اشباع رسید، با این حال فرایند مصاحبه با نفر بیستم پایان یافت. مصاحبه‌ها به صورت الکترونیکی ضبط شده و بعد از اتمام مصاحبه از روی فایل صوتی پیاده شد و در نهایت به منظور آماده‌سازی داده‌ها برای کار با نرم‌افزار تخصصی Atlas.ti ابتدا در قالب فایل Word و سپس فایل Rft مدون شد.

مبانی نظری

زندگی هر روزه انسان، گستره‌ای از ارتباطات، تعاملات اجتماعی و فعالیت‌ها در قالبی از فضاهای ساخته شده است. فضاهایی سرشار از خاطره که در ذهن مخاطب خود، جایگاهی همیشه ماندگار و آشنا دارد؛ البته ناگفته نماند که این آشنا پنداری، خود در بستری از تجربه و آموزش ماهیت بروز پیدا می‌کند (Pakzad & Bozorg, 2016). روان‌شناسان محیطی بر این نظرند که می‌توان با بررسی رابطه بین کالبد فیزیکی فضاهای معماری و شکل‌گیری خاطره در ذهن آدمی، معیارهایی را در جهت ایجاد کیفیت مطلوب در طراحی کاربردی و مفهومی‌تر ساختمان‌های امروزی به مدیران، برنامه ریزان، طراحان، دانشجویان معماری و شهرسازی ارائه نمود؛ چرا که نقش مهم و بسزای کالبد بناهای معماری در شکل‌گیری و ایجاد حس تعلق خاطر نسبت به یک مکان، غیرقابل انکار است. در این راستا، لازم است تا با ایجاد یا ارتقای حس تعلق، انسجام اجتماعی و حس مکان به عنوان کارکردهای روان‌شناختی، اجتماعی و محیطی، خاطره جمعی^۱ نیز مورد توجه قرار گیرد (Ahari, 2011). به نظر می‌رسد که عوامل مهم کالبدی چون سادگی، تناسبات بصری و رمزگویی در خاطره‌انگیزی و دل‌بستگی به مکان در رسیدن به این مسیر دارای اهمیت بیشتری است که در این صورت، می‌تواند تأثیر زیادی در افزایش امکان شکل‌گیری فعالیت‌های متنوع و نیز بهبود تصویر و سیمای محیط در ذهن کاربران فضا داشته باشد (Hamzavi et al, 2019).

خاطره

واژه خاطره در فرهنگ لغت آکسفورد، به معنای "بخشی متشکل از ذخایر ذهنی و اطلاعات به یاد آورده شده است" این واژه در لغت‌نامه دهخدا، نیز "به" اموری که بر شخص گذشته باشد و آثاری از آن در ذهن شخص مانده باشد" معنا شده است؛ براین اساس، خاطره "به یاد آوردن وقایع و رویدادهای گذشته به وسیله فرد از طریق به یاد آوردن اشیاء، مکان‌ها و تجربیات" است. بررسی تعاریف گوناگون نشان می‌دهد که یکی از جنبه‌های کلیدی در تعریف خاطره "رویداد"^۲ است؛ رویدادهای موردنظر در این تعریف، نه رویدادهای صرفاً "مکتوب در کتاب‌های تاریخی،

^۱ Collective Memory

^۲ Event

بلکه رویدادهایی است که فرد خود آن‌ها را تجربه کرده است. بنابراین در تعریفی دقیق‌تر از خاطره می‌توان گفت: "خاطره، به یاد آوردن وقایع و رویدادهای تجربه‌شده به وسیله فرد از طریق به یاد آوردن افراد، اشیاء، مکان‌ها و تجربیات با استفاده از سازوکارهای تداعی معانی است" (Hasani Mianroudi et al, 2017). در واقع خاطره، به حال آوردن گذشته است و خیال به وجود آورنده خاطره جدید است؛ هرچند خیال زمانی شکل می‌گیرد که فضای آن جاری باشد. به زبان دیگر مکانی که ضخامت تاریخی در آن جاری است، به بازتولید خاطره‌ای جدید توسط صور خیالی اهالی مکان می‌پردازد (Fadaeinejad & Karampour, 2006). انسان با حضور در مکانی که سایرین در آن حضور دارند، به تجربه‌هایی دست می‌یابد که او را با تمام انسان‌هایی که در گذشته یا آینده چنین فرایندی را تجربه می‌کنند، پیوند می‌دهد؛ در این مکان‌ها مردم به داشتن تجربه‌های مشترکی دست می‌یابند که تحت عنوان "خاطرات جمعی" نامیده می‌شوند. "خاطره جمعی"، خاطره‌ای است که درون یک گروه اجتماعی نوعی اشتراک ذهنی در پیوند با گذشته به وجود آورده و کمابیش خاص آن گروه است. در حالی که انباشت اطلاعات مکانی، از خلال مجموعه درهم و پیچیده‌ای از برداشت‌های حسی قابل تبیین است، اما می‌توان شمار بزرگی از تصاویر، صداها، بوها، مزه‌ها، تجربه‌های بساوی (لامسه‌ای)، تأثرها، غم‌ها و شادی‌ها، حسرت‌ها و غربت‌ها و.... را در مجموعه‌ای منسجم و مدون گردهم آورد. خاطره تاریخی بر بستر فضا حرکت می‌کند، به عبارت دیگر محور زمانی در رابطه‌ای پیوسته با محیط فضایی قرار می‌گیرد و به نوبه خود آن را تغییر داده و بر آن مبنا، "معناگذاری"، "نمادگذاری" و "نشانه‌گذاری" می‌کند (Ibid, 2006). میان‌رودی و همکاران (2017) عوامل مؤلفه‌های مؤثر در شکل‌گیری خاطره جمعی را به چهار دسته کلی تقسیم می‌کنند: "مؤلفه زمانی"^۱، "مؤلفه فضایی"^۲، "مؤلفه اجتماعی- فرهنگی"^۳، "مؤلفه ذهنی- ادراکی"^۴ (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: تحلیل و شناخت مؤلفه‌های مؤثر در شکل‌گیری خاطره جمعی و تبیین آن‌ها

مؤلفه‌های مؤثر در شکل‌گیری خاطره جمعی	فرایند شناخت، بررسی و تبیین خاطره جمعی
مؤلفه زمانی	در توصیف مؤلفه زمانی، باید اذعان نمود که مرجع زمانی، زمینه اصلی شکل‌گیری خاطرات است؛ گذشت زمان و سیر تطور تاریخی عامل مهمی در به یاد آوردن وقایع و رویدادهاست. از آن‌جا که خاطرات جمعی مانند حافظه تاریخی یک ملت از نسل‌های پیشین به نسل‌های پسین منتقل می‌شوند، در نتیجه سابقه و زمان سکونت در یک مکان عامل مهم تقویت خاطرات جمعی است (Lewicka, 2008).
مؤلفه فضایی	مکان با ساختار کالبدی، عملکردی و ارتباطات فضایی به عنوان مرجع فضایی شکل‌گیری خاطرات مکانی تلقی می‌شود؛ به طوری که آلدو راسی در تأیید این موضوع، ساختمان‌ها و المان‌ها را به عنوان یک نقطه مرجع در ذهن ساکنان تعریف می‌کند. هالوآکس نیز هر تغییر در سیمای کالبدی مکان را سرمنشأ تغییر جدی در تصویر ذهنی ساکنان دانسته و به تبع آن تغییر در حس خاطره جمعی را نتیجه می‌گیرد (Hasani Mianroudi et al, 2017).
مؤلفه اجتماعی- فرهنگی	تعاملات اجتماعی و خاطرات جمعی در بستری که محل تعاملات اجتماعی است، به وقوع می‌پیوندد. برای شکل‌گیری خاطرات، علاوه بر بستر غنی کالبدی، به یک بستر اجتماعی- فرهنگی نیز نیاز است تا افراد با ارتباطات متنوع خود تعاملات جمعی را بسازند و بر این اساس موجب شکل‌گیری خاطرات جمعی گردند (Hamzavi et al, 2019).
مؤلفه ذهنی- ادراکی	از دیگر عوامل زمینه‌ساز در شکل‌گیری و اثرگذاری خاطره جمعی، تجربه ذهنی و فردی از جمله: شغل، تحصیلات و میزان ارتباط فرد با محیط و همچنین نحوه ادراک وی از محیط است. این عوامل که نقش مهمی در شکل‌گیری تصویر ذهنی فرد نسبت به محیط دارند، در ایجاد کیفیت دید و منظر و نحوه تعامل ذهنی مخاطبان در ادراک و شکل‌گیری حس خاطره جمعی به شدت مؤثرند (Bisadi et al, 2013).

Source: Research findings

¹ Time component

² The spatial component

³ The socio-cultural component

⁴ The subjective-perceptual component

ضرورت شناخت و بررسی عوامل کیفی بخش در فضاهای جمعی:

درک مکان به عنوان محیطی اجتماعی - فرهنگی به معنای ایجاد یک ساختار اجتماعی، زمینه بروز تعاملات و در نهایت مجموعه‌ای از مناسبات میان اعضای این بستر تعاملاتی است. با استناد به نظریات لنگ^۱ (2004)، کیفیت تعاملات رسمی و حتی غیررسمی در فضاهای جمعی، حس تعلق به مکان را بالا برده و از این راه باعث افزایش رضایت‌مندی کاربران از مکان می‌شود (Lang, 2004). کامل‌نیا (2008) با استناد به این نظریه، اذعان می‌دارد که زندگی اجتماعی افراد در تمام فضاهای رسمی و غیررسمی می‌تواند فرایند عملکردی را به‌طور گسترده‌ای تحت تأثیر قرار دهد. این موضوع در مدارس و فضاهای آموزشی به دلیل نوع آموزش نظری و عملی، جنس توانمندی‌های ضروری برای دانشجو، لزوم ایجاد تفکر خلاق و انتقادی، تفکرگروهی، ارتباط تنگاتنگ افراد با جامعه بیرونی و کاربران به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد. وی ارتباطات اجتماعی بین افراد را با سه متغیر: ۱. فرصت برای تماس اجتماعی تأثیرپذیر ۲. نزدیکی به دیگران ۳. فضای مناسب برای تعامل تعریف نموده و رشد و تکامل را بر اساس آن نتیجه می‌گیرد (Eslami & Kamelnia, 2008). درحالی‌که لنگ (2004) تعاملات اجتماعی را با دل‌بسته‌شدن کاربر به محیط خود مرتبط دانسته، پیترز^۲ (2010) آن را با همبستگی اجتماعی در رابطه و پیوندی تنگاتنگ قرار می‌دهد. نکته قابل تأمل در این است که این موضوع علاوه بر آن که منشأ و جوهره شکل‌گیری ارتباط بین افراد می‌گردد، (Peters et al, 2010) معنایی فراتر از فضا به آن می‌بخشد و لذا آن را به مکانی برای حیات اجتماعی تبدیل می‌کند (Alitajer & Zarei, 2016). براساس مدل دیوید کانتز (1977) مکان از جنبه‌های "کالبدی"، "فعالیتی" و "معنایی" برخوردار است. از آن - جاکه هر مکان با توجه به نوع و احتیاجات کاربری خود، ویژگی‌های متفاوتی را طلب می‌کند، پس می‌تواند آستن فعالیت‌های متفاوت و در نهایت معانی متفاوت در ذهن کاربران خود باشد (Bisadi et al, 2013). با این تفاسیر می‌توان ویژگی‌های مرتبط با فضاهای جمعی و ارتباطی را در سه دسته مطرح و ارزیابی نمود:

۱. "جنبه‌های کالبدی": دسترسی به فضاهای حضور جمعی، از فاکتورهای مهم و مؤثر در جهت افزایش مطلوبیت فضایی، شکل‌گیری تعاملات اجتماعی قوی و به تبع آن خاطره‌انگیزی است (Peters et al, 2010). از دید پژوهشگران حوزه روان‌شناسی محیطی این عوامل در دسته‌بندی زیر قرار می‌گیرند: قابلیت دسترسی بالای مکان، وجود مبلمان مناسب (Gehl, 1987)، وجود فضای کافی برای ایجاد گرایش و جذب مردم، قرارگیری مکان در مسیر فعالیتی دیگر کاربران (Lang, 2004)، جذابیت مکانی^۳ و تأمین خلوت (Lansdale et al, 2011). لازم به ذکر است که کازالی و دوگن^۴ (2010) در پژوهش خود برای ارزیابی کیفیت‌های فضاهای جمعی، بر دو عامل مهم "تنوع فضایی" و "اندازه" فضاهای داخلی و خارجی در ترجیح مکانی کاربران متمرکز شده‌اند (Kasali & Dogan, 2010).
۲. "جنبه‌های فعالیتی": کارمونا^۵ (2009) بر این باور است که یک مکان تعاملی علاوه بر ویژگی‌های ظاهری و عوامل عملکردی، فعالیت‌های اجتماعی، شناخت و درک اجتماعی افراد را نیز دربر می‌گیرد (Carmona, 2009).

^۱ Lang

^۲ Peters

^۳ جذابیت مکانی خود از طریق عواملی چون: تنوع فضایی (Bently et al, 2007)، زیبایی (Beisadi & Hoseini, 2013)، صدابندی و نور مناسب (Lang, 2004) و انعطاف -

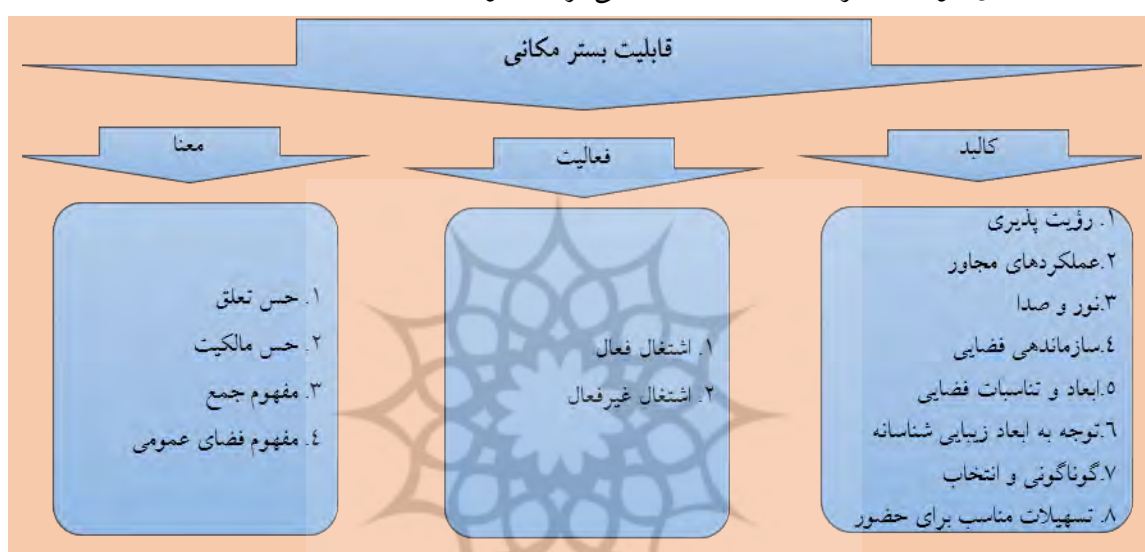
پذیری (Alitajer & Zarei, 2016) ایجاد می‌شود.

^۴ Kasali & Dogan

^۵ Carmona

انسان با حضور در فضاهای جمعی، علاوه بر تجربه دیگران (Bently et al, 2007)، باتوسل به فعالیت‌هایی هم‌چون نگاه‌کردن، گوش‌سپردن، مشارکت فعال و غیرفعال در مکان، سرزندگی مکان (Gehl, 1987) را تجربه می‌کند؛ هرچند اشتغال فعال و غیرفعال کاربران در تمایل به تأمل برای نشستن، ایستادن و گفتگو کردن در مکان‌هایی که سایر انسان‌ها حضور دارند، به‌شدت مشهود است.

۳. "جنبه‌های معنایی": زمینه اجتماعی درک‌شده از مکان، به‌عنوان یک مجموعه از معانی کارکردی، انگیزشی و ارزیابی است که توسط محیط فیزیکی به کاربران حال و آینده مکان انتقال می‌یابد (Peters et al, 2010)؛ چراکه معنای نسبت‌داده‌شده به یک مکان با انعکاس ویژگی‌های کالبدی و تعاملات اجتماعی در آن، موجب ایجاد حس-تعلق به مکان و خلق هویت مشترک (Schultz, 2012) می‌گردد (نمودار شماره ۱).

نمودار شماره ۱: ویژگی‌های مؤثر در برقراری تعاملات اجتماعی مرتبط با فضاهای جمعی و ارتباطی برگرفته از دیدگاه‌های پژوهشگران.

Source: Research findings

از دید پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی و روان‌شناسی محیط می‌توان داده‌های حاصل از بررسی عوامل خاطره‌ساز در تحلیل عملکرد فضاهای جمعی را در فضاهای آموزشی در ۴ منظر زیر متمرکز نمود:

۱. "منظر رفتاری- اجتماعی"^۱: در معماری سنتی ایرانی به‌وسیله چند راهکار از جمله ایجاد سلسله مراتب در عرصه‌های مختلف فضایی، انعطاف‌پذیری در کنترل حریمیت جمعی و فردی (Hamzavi et al, 2019)، تنوع کاربری و رفتاری و احساسی، تناسب کالبدی برپایه عملکرد، تضاد منطقی میان کالبد و گذر زمان، المان‌های مذهبی اجتماعی، درون‌گرایی و از همه مهم‌تر وجود بهانه‌سازهای اجتماع‌پذیری می‌توان به حک خاطره جمعی در ذهن مخاطب و در نتیجه خاص و منحصر به فرد بودن آن دست یافت.

۲. "منظر فعالیتی- عملکردی"^۲: توجه به فعالیت و عملکرد هر مکان و قابلیت آن برای پوشش عملکردی جدید از ویژگی‌های مهم و قابل تأمل در هر فضای آموزشی است. عملکردهای مرتبط در مدارس با همبستگی اجتماعی

¹ Behavioral-Social View

² Activity-Functional View

ارتباط مستقیم دارد، به عبارت دیگر اشتغال فعال و غیرفعال کاربران در تمایل به ایجاد و یا تقویت فعالیت‌های جدید عملکردی در چنین پتانسیل مکانی تقویت می‌شود (Peters et al, 2010).

۳. "منظر آسایشی - تفریحی"^۱: یکی از مباحث مهم و اساسی در این منظر، بحث "امنیت" و "آسایش" جسم و روان است. امنیت جسمانی و روانی تحت شرایطی چون حذف نگاه‌های ناخواسته، وجود فضای دنج و خودساخته، دسترسی‌های غیرمستقیم به حریم میدان، تأکید بر مرزبندی و عرصه‌بندی میدان و قابلیت تنظیم میزان محصوریت فضا ایجاد شده است.

۴. "منظر احساسی - ادراکی"^۲: امکان تصویرسازی ذهنی از میدان که با تأکید بر عناصر خاطره‌ساز، عوامل ذهن آشنا، تجلی عناصر زنده و توجه به انعطاف‌پذیری میدان محقق شده است، موجب پای‌بندی احساسی، خوانایی، احساس همذات‌پنداری با فضا (Hamzavi et al, 2019) و درنهایت مانایی میدان در ذهن مخاطب شده است.

مراحل نظریه داده‌بنیاد و توسعه مدل مفهومی:

"کرسول"^۳ (2005) نظریه حاصل از نظریه‌پردازی داده‌بنیاد را یک نظریه فرایندی می‌داند؛ از این دید می‌توان انتظار داشت که پژوهشگر به خلق فهمی از یک فرایند نائل گردد که به یک موضوع خرد و البته واقعی مربوط است. "استراوس و کوربین"^۴ (2015) و "کرسول" (2005) فرایند را در نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، زنجیره‌ای از کنش‌ها و برهم-کنش‌های بین افراد و وقایع مربوط به یک موضوع ارزیابی می‌کنند؛ در واقع کشف یا تدوین نظریه بر مبنای واقعیات موجود و از طریق جمع‌آوری نظام‌مند داده‌ها صورت می‌گیرد (Struss & Corbin, 2015). داده‌های جمع‌آوری‌شده، در سیر تکاملی خود تا رسیدن به نظریه‌های مرحله‌ای را طی می‌کنند: "مقوله‌سازی"، "مفهوم‌سازی"، "مؤلفه‌سازی"، "بعدسازی"، "تدوین نظریه". (Ferasatkhah, 2016) در مجموع می‌توان برای روند انجام پژوهش ۴ گام را برشمرد:

۱. تعیین موضوع (Mehrabani et al, 2011).

۲. جمع‌آوری داده‌ها (Struss & Corbin, 2015).

۳. تجزیه‌تحلیل داده‌ها: تجزیه‌تحلیل داده‌ها، فرایندی چندمرحله‌ای است که طی آن، داده‌ها از طریق به‌کارگیری ابزارهای جمع‌آوری در مرحله پیشین، خلاصه‌بندی، دسته‌بندی و درنهایت پردازش می‌شوند (Saldana, 2016). چارمز (2001) کدگذاری را پیوند حساس میان گردآوری اطلاعات و افاده معنا توسط آن‌ها می‌داند. نخستین گام در هر تجزیه‌تحلیل، دسته‌بندی داده‌هاست. پس هدف از اولین تحلیل‌هایی که بر روی داده‌ها صورت می‌گیرد، تولید کدهایی است که مستقیماً با داده‌ها در ارتباط هستند (Groat & Wang, 2007). لذا پس از استخراج مفاهیم، کدها که برای تکوین منسجم، منظم و مشروح نظریه به کار می‌روند، در سه گروه طبقه‌بندی می‌شوند: "کدگذاری باز"^۵، "کدگذاری محوری"^۶، "کدگذاری انتخابی"^۷ (Struss & Corbin, 2015). در این مرحله "نظریه‌پرداز داده‌بنیاد"^۸ یک مقوله از مرحله کدگذاری باز را انتخاب می‌نماید؛ در مرحله نخست، آن‌را به‌عنوان "پدیده محوری"^۸ در مرکز فرایند

¹ Comfort - Recreation View

² Emotional - Perceptual View

³ Creswell

⁴ Struss & Corbin

⁵ Open Coding

⁶ Axial Coding

⁷ Selective Coding

⁸ Core Category or Phenomenon

پژوهشی که در حال بررسی آن است، قرار می‌دهد و در مرحله بعد، دیگر مقوله‌ها را به آن مرتبط می‌سازد. این مقوله‌ها عبارتند از: "شرایط علی"^۱، "شرایط زمینه‌ای"^۲، "شرایط مداخله‌گر"^۳، "راهبردها"^۴ و "پیامدها"^۵ (Creswell, 2005). الگوی کدگذاری که مشتمل بر ترسیم نمودار است، روابط فی‌مابین این مقوله‌ها را آشکار می‌سازد.

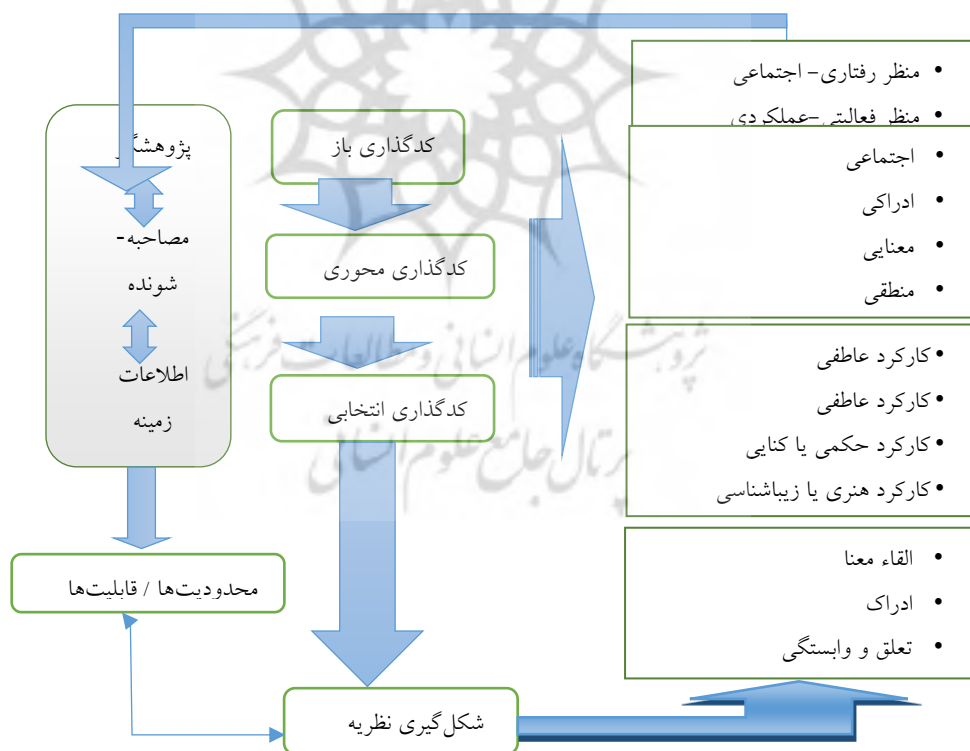
۴. نگارش و ارائه نظریه: این مرحله که مرحله تلفیق و هماهنگ‌سازی رشته‌های مفهومی بین مقولات می‌باشد، با شناسایی مقوله محوری که بتواند مقولات اصلی و فرعی دیگر را در خود از نظر مفهومی جمع و با آن‌ها رابطه برقرار نماید به دست می‌آید (Ferasatkah, 2016). جدول شماره ۲ طرح مفهومی نظریه داده‌بنیاد را به تفصیل تشریح می‌کند:

جدول شماره ۲: فرایند تحلیلی ساخت نظریه داده‌بنیاد.

مرحله پژوهش	فعالیت پژوهشی
طرح پژوهش	تعریف مسئله پژوهش
	تعریف سازه‌های ساخته‌شده پیشین
	نمونه‌گیری نظری در برابر نمونه‌گیری تصادفی
گردآوری داده‌ها	تداخل مرحله گردآوری و تحلیل داده‌ها
مرتب کردن داده‌ها	مرتب کردن تقویمی رویدادها
تحلیل داده‌ها	کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی
مقایسه ادبیات	مقایسه نظریه حاصل از داده‌ها بیا چهارچوب‌های مشابه و متفاوت

Source: Groat & Wang, 2007

براین اساس مبانی نظری پژوهش، فرایند ساخت نظریه داده‌بنیاد و دسته‌بندی حاصل از تعامل مابین آن‌ها مشخص می‌شود (نمودار شماره ۲)

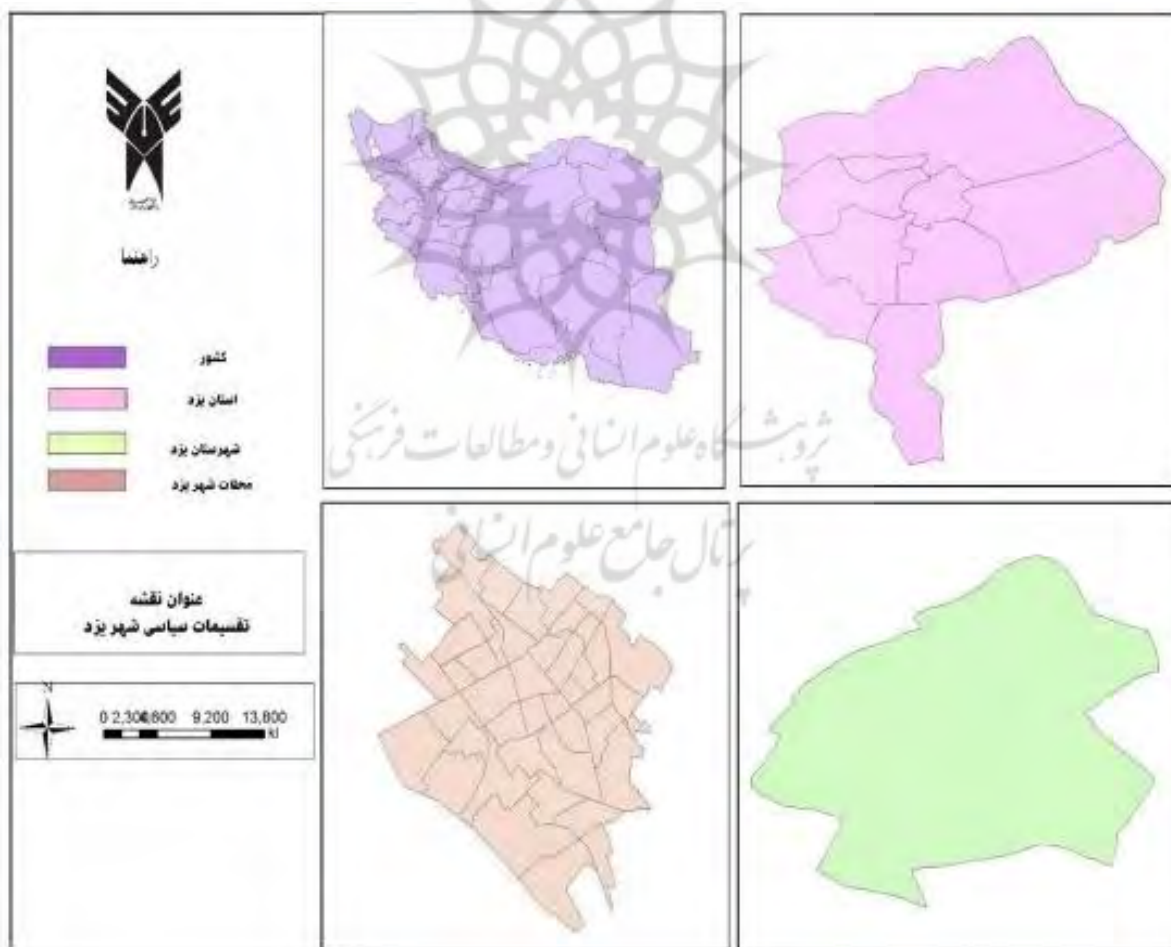
نمودار شماره ۲: مدل هماهنگ‌سازی نظری در ارزیابی روند و نتایج پژوهش از عوامل خاطره‌ساز در فضاهای آموزشی.

Source: Research findings

¹ Causal Conditions
² Context Conditions
³ Intervening Conditions
⁴ Strategies
⁵ Consequences

محدوده مورد مطالعه

استان یزد با مساحت ۱۳۰۳۰۴ کیلومترمربع در میان فلات مرکزی ایران و حاشیه کویر نمک واقع شده که سومین استان وسیع ایران بعد از استان های سیستان و بلوچستان و کرمان است. استان مذکور از شمال و شمال باختری با استان اصفهان (باتلاق گاو خونی)، از خاور و شمال خاوری با استان خراسان (دشت کویر)، از جنوب و جنوب باختری با استان فارس و از جنوب خاوری با استان کرمان هم مرز می باشد. از نظر موقعیت جغرافیایی بین ۵۲ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۵۸ درجه و ۱۶ دقیقه طول خاوری و بین ۲۹ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۰ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است (Pirmoradian et al, 2019:49). از ویژگی های بافت یزد حفاظت تمامی معابر، حیاط ها و ساختمان ها در برابر عوامل جوی و به خصوص باد است. بافت در این فضاها، به هم فشرده و متصل است و کوچه ها باریک و نسبتاً طولانی و در مسیر یک خط شکسته اند، کوچه ها گاه مسقف و یا دارای سباط هستند. به طور کلی می توان گفت که ساختمان های سنتی، برخلاف اغلب ساختمان های امروزی، در ستیز با شرایط طبیعی نبوده، بلکه با استفاده مناسب از این شرایط، در یک همزیستی و بهره وری منطقی در بطن طبیعت قرار داشته اند (Ibid, 2019).

تصویر ۱: موقعیت استان یزد در کشور و تقسیمات سیاسی شهر یزد

Source: Pirmoradian et al, 2019

"خانه رسولیان" در محله "مصلاهی عقیق" که یکی از محلات قدیمی شهر یزد است، قرار دارد؛ محله مصلی از جمله زیر محلات "برزن گودال مصلی" و از برزن‌های هفتگانه قدیمی شهر محسوب می‌شود و از نظر قدمت به دورن "صفویه" و "قاجاریه" منتسب است. این محله که امروزه در بخش مرکزی شهر و در حفاصل مابین خیابان امام و قیام قرار دارد، در گذشته به دلیل هم‌جواری با بازار از محلات معتبر و اعیانی شهر به‌شمار می‌رفته است. البته لازم به ذکر است که در جوار این محله مجموعه‌های با ارزش و صاحب‌نامی قرار دارند که بر اعتبار و ارزش کیفی آن می‌افزایند (Mirjani, 2002:72) که از این بین می‌توان به آثاری هم‌چون: "مسجد و میدان امیرچخماق"، "مدرسه مصلی"، "مدرسه خان"، "مدرسه شفیعیه"، "مجموعه ملاسماعیل"، "مجموعه بازار و میدان خان"، "مسجد پوست-فروشان"، "خانه مودت"، "خانه لاری‌ها"، "خانه شفیعی‌پور" و "سرای ملک‌التجار" اشاره کرد.

"خانه رسولیان" از جمله بناهای با ارزش این محله محسوب می‌شود که دارای ۱۳۴۰ مترمربع زمین و ۱۰۰۰ مترمربع زیربناست؛ این خانه در سال ۱۲۸۳ ه.ش توسط معمار معروف وقت استاد حسن محمد رحیم برای استفاده خانواده مرحوم حاج کاظم رسولیان که از تجار بنام آن‌زمان بود، بنا گردید (Ibid, 2002:3). معمار در طرح خود برای این بنا از یک "الگوی زیبا" و "اصیل" که برگرفته از "الگوی سنتی بناهای فلات مرکزی ایران" است، استفاده نمود. "دانشکده معماری یزد" در این خانه قدیمی معروف به "خانه رسولیان" که توسط ورثه مرحوم رسولیان در تاریخ ۱۳۶۹/۸/۲۰ طبق وقف‌نامه شماره ۶۷۸۵۳ به دانشگاه یزد واگذار شده بود، شروع به کار کرد (Ibid,2002:33).

تصویر ۲ و ۳: دانشکده هنر و معماری یزد (خانه رسولیان)

Source: yjc.ir

تحلیل داده‌ها و یافته‌ها

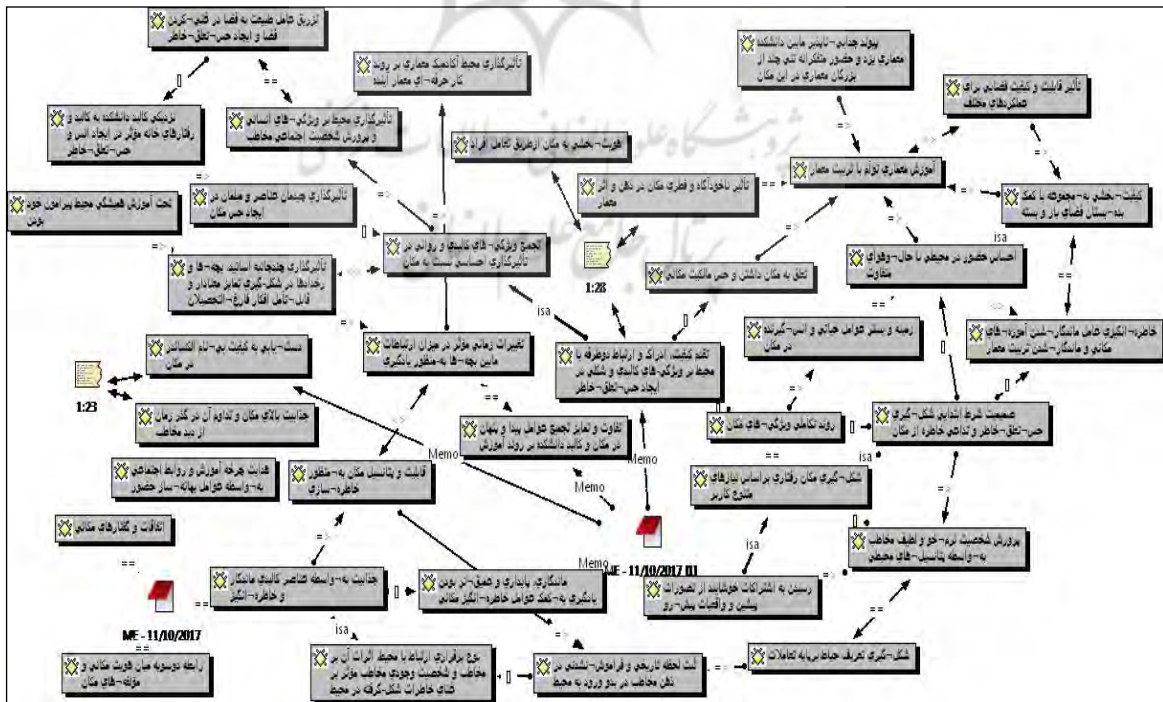
به‌منظور افزایش دقت و تحلیل دقیق‌تر یافته‌های پژوهش، پژوهشگر فرایند کدگذاری داده‌ها را از دو مسیر مجزا، اما به موازات هم: کدگذاری دستی و کدگذاری نرم‌افزاری انجام داد و در نهایت نتایج حاصل از دو مرحله را ترکیب و تبیین نمود تا بتواند مدل نموداری تدوین نظریه در "نظریه داده‌بنیاد" را ترسیم کند (نمودار شماره ۳).

¹ Traditional Pattern of the Iranian Central Plateau

نمودار شماره ۳: مراحل کدگذاری باز، محوری و انتخابی Source: Research findings

پس از گردآوری داده های مصاحبه ای، مشاهدات، رجوع به منابع مکتوب و نظریه های پیشین در این حوزه از پژوهش، فرایند تحلیل و کدگذاری داده ها در امتداد با نمونه گیری ادامه یافت. در این فرایند مطابق با اصول "نظریه داده بنیاد" مقایسه، مبنای کار قرار گرفت تا بار دیگر سه مرحله اصلی کدگذاری طراحی و تبیین شود. برای این کار از نرم افزار تخصصی Atlas.Ti که در حال حاضر یکی از سه نرم افزار معروف جهانی در حوزه تحلیل داده های کیفی است، استفاده شد (نمودار ۴).

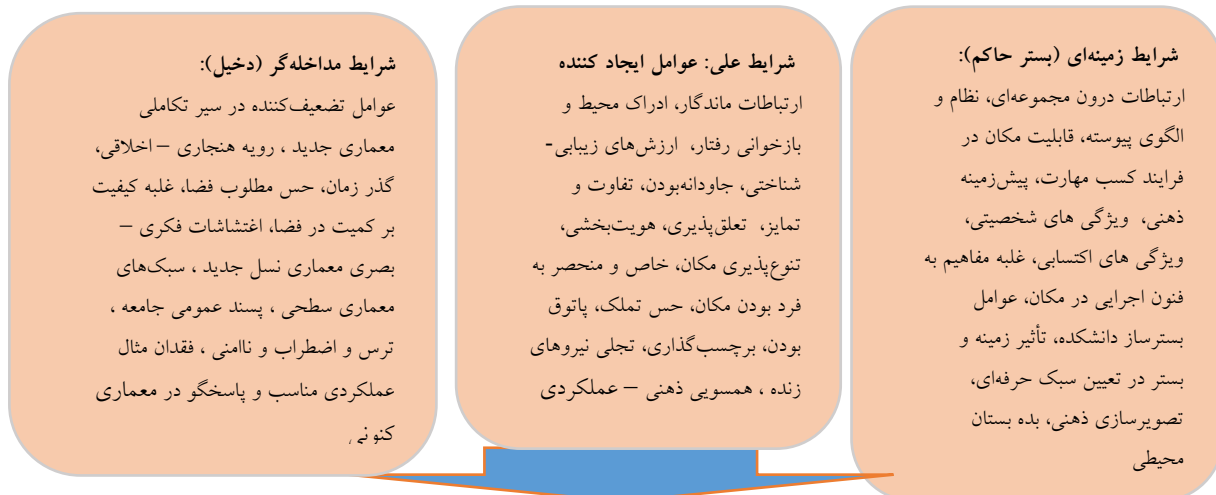
نمودار شماره ۴- ارائه شبکه علی از خلاصه سازی نتایج "فرایند خاطره انگیزی با تأکید بر قابلیت های معماری زمینه در دانشکده هنر و معماری یزد" با کمک

Source: Research findings 7.2 Atlas.Ti ورژن 7.2 تحلیل و آنالیز داده های نظریه بنیاد از طریق نرم افزار

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی و پژوهشی

تجربه حدود یک قرن مطالعه و تدوین مبانی نظری واژه خاطره و نقش آن در دل‌بستگی و حس‌تعلق خاطر محیطی از یک‌سو و تهیه و اجرای طرح‌های پژوهشی برای بررسی ارتباط آن با مفهوم قابلیت‌های بستر و زمینه پیرامونی که البته در کشور ما یک علم نوپا و تازه‌کار است، از سوی دیگر از عدم کارایی و تحقق بسیاری از پیشنهادات و نظریات نوظهور در حوزه علوم رفتاری و روان‌شناسی محیطی حکایت می‌کند که البته عوامل متعددی در بروز آن مؤثر بوده است. هرچند مطالعات پیشین در زمینه شناسایی عوامل مؤثر بر این پدیده به عوامل مختلفی اشاره نموده‌اند و تقسیم‌بندی‌های مختلفی براساس تجارب حرفه‌ای و علمی پژوهشگران تاکنون ارائه شده است، اما شناسایی علل مؤثر در این بررسی بر مبنای هیچ‌گونه از چهارچوب‌های ازپیش‌تعیین‌شده نبوده، بلکه اطلاعات منتج از مصاحبه‌ها و داده‌های گردآوری‌شده و کشف شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها براساس "نظریه داده‌بنیاد"، راه‌گشا بوده است. در این مقاله به منظور شناسایی این عوامل کاربردی و اشکافی آن‌ها در مرحله نخست و تعیین سهم هر عامل از زاویه‌ای جدید استفاده شده است. بر مبنای نتایج تحلیل و آنالیز داده‌های گردآوری‌شده، مشاهدات پژوهشگر، رجوع به یادداشت‌ها و فرایند مقایسه، می‌توان آن‌ها را در شش بعد "شرایط علی"، "شرایط زمینه‌ای"، "شرایط مداخله‌گر"، "پدیده یا مقوله محوری"، "شرایط راهبردی" و "شرایط پیامدی" طبقه‌بندی نمود. نمودار شماره ۵، پدیده محوری را در ارتباط با پنج بعد مذکور نشان می‌دهد.

موضوع مورد پژوهش در این مقاله: تبیین مفهوم خاطره‌انگیزی در ارزیابی فضاهای آموزش معماری زمینه‌محور از ماهیتی پیچیده و چندبعدی برخوردار است که در مصاحبه‌ها از روابط مابین کدها مشخص شده است. بنابراین مقوله‌ها و مؤلفه‌ها که علل عمده وقوع پدیده اصلی هستند، مستقل از یکدیگر نبوده، بلکه برخی از عوامل موجب بروز عوامل دیگر شده و یا در یک رابطه متقابل تأثیر یکدیگر را تشدید می‌کنند. این روابط برای هر مصاحبه‌به‌صورت موردی ترسیم شده و در نهایت از ترکیب مجموعه نمودارها، نمودار نهایی با محتوای شبکه علی‌شناسایی پارامترهای مؤثر بر خاطره‌انگیزی در فضاهای آموزش معماری ترسیم شد. علاوه بر علل مستقیم در بروز این پدیده، برخی از کدهای ذکر شده در مصاحبه‌ها عوامل غیرمستقیم، اما مؤثر هستند؛ این عوامل را می‌توان کلان‌روندهایی تلقی کرد که خارج از سیستم آموزش معماری بوده، اما با تأثیر بر علل اصلی (مؤلفه‌ها) و تعیین ابعاد، قابلیت‌های بستر و زمینه پیرامونی را تحت تأثیر قرار داده و در نهایت فرایند خاطره‌انگیزی از مکان را سبب شده‌اند؛ این عوامل، علاوه بر این که بر ماهیت مبهم و پیچیده فرایند خاطره‌انگیزی اصرار می‌ورزند، ضرورت اندیشیدن و تمهید رویکردی هوشمندانه، منعطف و دموکراتیک در حوزه طراحی فضاهای آموزشی معماری و استفاده از پتانسیل‌های معماری سرزمینی را نیز طلب می‌نمایند (جدول شماره ۳).

مقوله محوری: شناسایی پارامترهای مؤثر بر خاطره‌انگیزی در فضاهای جمعی آموزش:
ماهیت خاطره، جنس و نوع خاطره، عوامل سازنده خاطره، قابلیت مکان در زنده‌سازی خاطرات، میزان حضور و مشارکت در مکان

راهبردها: راهکارهای توسعه‌دهنده
سازماندهی عوامل زمینه‌ساز محیطی در فرایند خاطره‌انگیزی از مکان عملکردی
سازماندهی عوامل زمینه‌ساز از برانزنگی ارزش‌های هویت‌ساز در نگاه ارزیابانه به مکان
سازماندهی عوامل زمینه‌ساز محیطی در توسعه القائات معنایی از مکان
سازماندهی عوامل زمینه‌ساز محیطی در تسهیل ارتباطات عملکردی هم‌ساخت
سازماندهی عوامل زمینه‌ساز مکانی در تداوم و توسعه حس مکان
سازماندهی عوامل مؤثر و همه‌جانبه بر ارتقاء معماری کاربردی
شناسایی عوامل مؤثر در فرایند آموزش معماری در راستای نزدیک اهداف آموزش آکادمیک به معماری واقعی و اجرایی
شناسایی درست و اصولی چالش‌ها و پتانسیل‌های بستر و زمینه پیرامونی در روند آموزش معماری
شناسایی سیمای بصری هماهنگ بین اجزاء زمینه در جهت رسیدن به کل مطلوب

پیامدها:
پیامدهای رفتاری اجتماعی در برقراری ارتباط همه‌جانبه با بستر و زمینه عملکردی
تعیین وجوه مشخصه و متمایز مکان در روند خلق فرصت‌های رفتاری جدید
سازماندهی عوامل سازنده قابلیت‌های زمینه و بستر مکانی در خلق معماری پنهان
بازشناسی پارامترهای هویت شناختی برآمده از قابلیت‌های نهفته در مکان
سازماندهی عوامل زمینه‌ساز در ارتقاء روند آموزش و یادگیری معماری نهفته در بستر کالبدی
پیامدهای مهارتی - عملکردی حاصل از توانمندی ادراکی مکان در فرایند خاطره‌انگیزی
پیامدهای کمی - کیفی حاصل از برقراری ارتباط متقابل مابین معمار و محیط آموزشی معماری
تلفیق درست و استفاده به‌جا از قابلیت‌های پیدا و پنهان کالبد آموزشی در راستای تربیت معمار سرزمینی
شناسایی قابلیت‌های زمینه و بستر مکانی در روند توسعه تنوع رفتاری در معماری عملکردی
بازشناسی تأثیرات دوجانبه معماری زمینه و بستر پیرامونی با منطق شناسایی کامل اغتشاشات عملکردی و رسیدن به معماری نمادین

جدول شماره ۳: دسته‌بندی نتایج حاصل از پژوهش و ارائه دستاوردها

دستاوردها و تعارضات (چالش‌ها)	شناسایی تفاوت‌ها و ارزیابی قابلیت‌های	دستاوردها پژوهش
عدم تعریف ساختار از پیش تعیین شده و طبقه‌بندی شده از عوامل کیفی مؤثر در فرایند خاطره‌انگیزی	استفاده از "نظریه داده‌بنیاد در فرایند خاطره- انگیزی در مدارس آموزش معماری	ورود به عرصه زندگی حقیقی بر مبنای هدف پژوهش و تأکید بر کشف آنچه به واقع در جریان است
پیچیدگی و تنوع‌پذیری پدیده‌ها و فعالیت‌های انسانی	حساس شدن پژوهش بر ماهیت متحول و بازشونده حوادث و اتفاقات در مکان	توجه به نقش فعال انسان در پاسخ به موقعیت‌های چالش‌آور نهفته و آشکار در زمینه و بستر پیرامون بر حسب نوع کاربری
پیچیدگی، چندبعدی بودن پدیده خاطره‌انگیزی ادغام عواملی چون: افراد انسانی، محیط و بستر معماری و رویدادها در فرایند خاطره‌انگیزی از مکان	ارائه نتایج عمیق‌تر، کامل‌تر و متفاوت‌تری از پژوهش‌های پیشین	توجه به پیامدها و نتایج حاصل از تعامل، مکاشفه و کسب اطلاعات مابین شرایط زمینه، فرآیندها و فعالیت‌های جاری در مکان
اعمال نظر شخصی پژوهشگر	نحوه تحلیل داده‌ها، ماهیت سازماندهی و چگونگی جمع‌بندی آن‌ها	تعریف مقوله‌ها یا همان علل اصلی پژوهش بر مبنای داده‌های خام و به- دست آمده از مخاطب
تازه‌کار بودن پژوهش نبود نمونه‌های مشابه به واسطه نگاه سطحی و احساسی به محیط پیرامون	شناسایی روابط بین مقوله‌های عمده، شرایط زمینه‌ای و شرایط علی	استفاده از روش "مقایسه" بین داده‌ها با هدف طبقه‌بندی و دسته‌بندی آن‌ها
فراموشی الگوی رمزگان نشانه شناختی	بازشناسایی فرهنگ اصیل معماری سرزمینی	ارائه راهنمای مناسب و مطمئن در راستای اولویت‌بندی راهکارهای اصلاحی
زوال و نابودی سبک معماری پاسنکو		توجه به مفهومی هویت و عوامل سازنده آن در معماری سرزمینی

Source: Research findings

از مهم‌ترین موارد مورد تأکید در این پژوهش، کاربرد نمادها و نشانه‌های معماری سرزمینی و متناسب با عملکرد، رفتارها و توقعات کاربر است، در واقع این واقعیت شیرین به‌درستی با شناسنامه هر سرزمین و مردمان آن عجین شده است. استفاده از نمادها و نشانه‌ها که از دیرباز همواره در فرهنگ اصیل معماری ایران دیده می‌شد، به تدریج با ظهور معماری مدرن و فراگیری شعار یکسانی و یکرنگی در سبک معماری جدید به فراموشی سپرده شد. متأسفانه معماری عصر حاضر شاهد زوال و نابودی این نوع سبک معماری و از همه مهم‌تر فراموشی الگوی رمزگان نشانه شناختی است؛ از این رو متأسفانه معماری عصر حاضر با نمادهای اجتماعی، ادراکی، معنایی و منطقی بیگانه و ناآشنا است. بی‌تردید چنین بستر مکانی که در بهترین حالت خود با المان‌های مشابه، بی‌هویت و عاریه‌ای آذین گشته است، توانمندی ثبت تصویر ذهنی، ماندگاری و جاودانگی در ذات انسانی و کسب مهارت‌های خاطره‌انگیزی را نخواهد داشت.

با بررسی روابط بین مقوله‌های عمده، شرایط زمینه‌ای و شرایط علی در این پژوهش روشن می‌شود که برای پاسخ-گویی همه‌جانبه و اصولی به دستاوردهای کارکردی خاطره اعم از کارکرد عاطفی، کارکرد حکمی، کارکرد هنری یا زیباشناسی و کارکرد ارجاعی ضرورت وجود بستر تعاملات اجتماعی، عملکردی، رفتاری و احساسی به‌شدت محسوس است.

در نهایت این‌که با بهره‌گیری از روش "قیاس" بین داده‌های پژوهش، یادداشت‌نگاری و فرایند ادراک عامل "هویت" به‌عنوان یکی از نتایج ارزنده این پژوهش شناسایی می‌شود. هویت که خود از عواملی چون "معنا"، "ادراک" و "تعلق و وابستگی مکانی" نشأت می‌گیرد، در این پژوهش موردی و در فرایند آموزش معمار از بستر و زمینه معماری با واسطه و یا بی‌واسطه بسیار مهم و کلیدی ارزیابی می‌شود.

References: Persian

- Ahari , Z. 2011. City, celebration, memory; reflection on the proportion of urban spaces and festivals during the Safavids and Qajars. *Journal of Fine Arts: Architecture and Urbanism*, 47: 5-16.
- Alitajer, S ., Zarei Haji Abadi, F .2016. The role of the environment built in student interactions in the informal spaces of architectural schools (Case study: Faculty of Art and Architecture, University of Bu'ali and Faculty of Fine Arts of Tehran University), *Journal of Fine Arts- Architecture and Urban*, 21(1): 79-90.
- Bently, I., Alcock, A.,Murray, P., Mcglynn,S., Smith, G. 2007. Responsive environments. Translation: Behzadfar, Mostafa. 3rd Edition. Tehran: Science and Industry University Press.439 p.
- Bisadi, M., Mozafar, F.,Hoseini, S B .2013. Spatial characteristics affecting creator creativity in architectural and urban research centers, *Journal of Training Technology*, 7(3): 239-249.
- Eslami, Gh R., Kamelnia, H .2013. Community architecture: from theory to practice.Tehran: Tehran university Press.294 p.
- Fadaeinejad, S., Karampour, K .2011. The study of the evolution of tissue and its effect on the memory of ancient tissues (case study of Tehran Oudlajan neighborhood). *Bagh-e Nazar Magazine*, 3(6): 82-100.
- Ferasatkah ,M . 2016. The method of research in the social sciences, with emphasis on the theory of the foundation (grounded theory GTM).Tehran: Nashr Agah Press.225 p.
- Groat , L ., Wang ,D 2007. Architectural research methods. Translation: Eynifar, Ali Reza. 7nd Edition. Tehran: Tehran University Press, 387 p.
- Habibi , M. 1999. Urban space, event yard and collective memories. *Journal of Scientific Research of Sofe*. 28: 16-21.
- Hamzavi ,R., Naghozade, M., Toghiani, Sh., Ahmadi,F. 2019.The architectural role of educational spaces in the transfer of culture through behavioral sciences (Case study: Shiraz first high school). *Journal of New Attitudes in Human Geography*, 11(4): 541-559.
- Hasani Mianroudi ,N., Majedi, H., Saeede Zarabadi, Z., Ziari,Y A. 2017. Examining the concept of collective memory and retrieving it in urban spaces with a semiotic approach. *Bagh-e Nazar Magazine*, 47 (56):17-32.
- Lang , J. 2004. Creation of architectural theory, role of behavioral sciences in environmental design . Translation: Eynifar, Ali Reza. 2nd Edition. Tehran: Tehran University Press. 300 p.
- Mehrabi , A H., Khanifar ,H., Amiri , A N., Zareei Matin ,H ., Jandaghi ,Gh R . 2011.The introduction of the methodology of the grounded theory of the foundation for Islamic research (providing an example). *Journal of Organizational Culture Management*, 23: 5-30.
- Mirjani ,H. 2002. Today's life, the body of yesterday, Review the formation of the Yazd School of Architecture in the old house of Rasulian. M.A . Thesis, College of Arts and Architecture, Yazd university ,Iran. 250 p.
- Norberg Schultz , Ch. 2012 . Architecture: Presence, Language, and Locatio . Translation: Seyd Ahmadiyan, Ali Reza. 3nd Edition. Tehran:Nilufar Press.400 p.
- Pakzad, J., Bozorg, H. 2014. An introduction to environmental psychology for designers, 2nd Edition .Tehran: Armanshahr Press.417 p.
- Pirmoradian, Z., Kalantari Khalil abad, H., Shamsaddini, A .2019. Analysis of NGOs and their role in increasing Yazd tourism development capacity, *Journal of New Attitudes in Human Geography*, 11 (4): 449-464.
- Saldana, J. 2016. The coding manual for qualitative researchers. Translation: Givian, Abdollah. Tehran: Scientific and Cultural Press. 438 p.
- Strauss, A., Corbin, J. 2015. Basics of qualitative research: Techniques and procedures for grounded theory. Translation: Afshar, Ebrahim. 4nd Edition. Tehran:Nashre Ney Press. 334 p.
- Tajbakhsh ,G. 2004. Walter Benjamin: A transformation of experience and memory in modern times and modern metropolis. *Journal of Fine Arts*, 30: 5-16.

References: Latin

- Canter, D. 1977. The facets of place. In G.T.Moore & R.W.Marans (Eds), Advances in environment behavior and design, Toward the integration of theory, methods, research and utilization .New York: Plenum. 4: 109-147.
- Carmona, M .2006. Public places, Urban spaces, Architectural. Elsevier. Oxford University Press.320 p.
- Charmaz, K .2008. Grounded theory as an emergent method, in Sharlene, N.H. & Patricia, L. (Eds). Handbook of emergent methods. The Guilford Press: New York & London:155-170.
- Creswell, J.W. 2005. Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approach, 2nd Edition. Thousand oaks, CA: Sage publications. 120 p.
- Gehl, J. 1986, Soft edges in residential streets, Scandinavian housing and planning research, 3: 89 – 102.
- Kasali, A., Dogan, F .2010. Fifth, sixth, and seventh- grade students' use of non-classroom spaces during recess: The case of three private schools in Izmir. Turkey: Journal of Environmental Psychology. 30: 518-532.
- Lansdale, M., Parkin, J., Austin, S., Baguley, T .2011. Designing for interaction in research environments: A case study. Journal of Environmental Psychology. 31: 407- 420.
- Lewicka, M. 2008. Place attachment, place identity and place memory: Restoring the forgotten city past, Journal of Environmental Psychology, 28(3): 209-231.
- Peters, K., Elands, B., Buijs, A. 2010, Social interactions in urban, parks: Stimulating social cohesion, Urban Forestry & Urban Greening .9: 93-100.

References: Internet

www. yjc.ir .

